

og har ingenting til overs for deres levemåte: «deres levnad och näring är att vandra omkring, ljugas, bedra och spå, stjåla, roffa och röva». Ganander er oppgitt over at de ikke vier seg i kirken, at de sjelden gravlegges i vigslet jord og hadde også et håp om at romfolket kunne omvendes til kristne og få fast bolig. Hans kristne ideal preger teksten, og han hadde et ønske om å se de som: «nyttiga arbetare, sedligare och dygdigare lemningar av sähallet».

Christfred Gananders undersøkelse og transkriberingen av den er verdifull som kilde på flere måter. Utgivelsen bidrar til innsikt i romfolkets plass i samfunnet, kjennskap til romfolkets omreisende levesett på slutten av 1700-tallet, samt kunnskaper om språket deres. Gananders beskrivelser vitner om samtidens syn på og behandling av romfolket spesielt og minoriteter generelt. Forskningen om romfolket i Norden har vært og er mangelfull, og denne nyutgivelsen av Gananders oppgave utfyller et bilde av et folk som var på vandring i flere hundre år, og som ikke passet inn i Europas gryende nasjonalstater. *Undersökning om de så kallade tattare eller zigeuner, cingari, bohemiens: Deras härkomst lefnadsätt, språk m.m. Samt om, när och hwarest några satt sig ner i Sverige?* er derfor et interessant og viktig kildebidrag til forskningen om romfolket og tatere/reisende i Norden. Hans oppgave har sannsynligvis bidratt til det sterke skillet som etter hvert ble skapt mellom majoriteter og minoriteter på 1800-tallet, og er dermed også en viktig forskningshistorisk kilde.

Ingar Kaldal 2016. *Minner som prosesser – i sosial- og kulturhistorie*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk. 189 sider.

Anmeldt av Marit Anne Hauan

På 189 sider, mellom permer preget av høstlige farger og dødt løv på tørre greiner, leverer Ingar Kaldal en form for grunnbok om minner. Boka, som er totalt fri for illustrasjoner, har syv sider litteraturliste og tre sider med stikkord. Tittelen *Minner som prosesser – i sosial og kulturhistorie* gir tydelig retning. Minner er prosesser. Og boka redegjør for forskning og forskningshistorie knyttet til minner, og også om innsamling og bruk av minner.

Forfatterens hovedperspektiv er at minner er noe som skjer og har skjedd i prosesser (s. 11). Det tilsier at minner ikke er produkter og ikke skal fortolkes som det. Dette perspektivet inspirerer forfatteren til å redegjøre nitid og kanskje noe langsomt om tid. Boka skal belyse to spørsmål:

Hva skjer når folk minnes noe fra sine egne liv?

Hva skjer og kan gjøres når de samme minnene tolkes og brukes, for eksempel til å skrive historie?

Og det er hvordan minner brukes i sosial- og kulturhistorie som er omrisset, ifølge forfatteren. Kaldal setter minnes aspektene sentralt og boka sentrerer rundt folks fortellinger fra eget liv slik de trer fram i lyd og skrift. Han velger å erstatte begrepet *muntlige kilder* med *muntlige minner* og *minner* for å tydeliggjøre at minneaspektene er viktigere enn om minnene er framstilt skriftlig eller muntlig. En slik presisering er kanskje nyttig for historiefaget, som folklorist gjenkjenner jeg ikke den tvetydigheten Kaldal mener begrepet byr på.

Boka har åtte kapitler som alle er tydelig definert. Han starter med å sirkle inn temaet, går videre i kapittel to til å redegjøre

for utviklinga av minneforskning og muntlig historie, i tredje kapittel er endringene i forskningsperspektiver og ståsted over tid i fokus før han i kapittel fire går over til å diskutere hva minner er og hvordan vi minnes. I kapittel fem går forfatteren nærmere inn på hvordan minner formes i og former folks liv. Hvordan minner tolkes, kritiseres og brukes er temaet for sjettemte kapittel. Kapitlene 7 og 8 er praksistekstene: hvordan man samler, tar vare på og bruker minnematerialet er her i fokus.

Professor Ingar Kaldal er en aktiv og anerkjent forsker som selv har benyttet muntlige kilder i egne arbeider om arbeid og dagligliv i ulike miljøer, i tillegg til at han har beskjeftiget seg med teoretiske og metodiske spørsmål. Det kan synes som om boka er ledd i et stadig pågående arbeide om å overbevise faghistorikere (og andre) om fortellingene/minnenes rikdom og betydning som kilde, selv om den narrative vendingen i faget har pågått noen tiår allerede. Kaldal er noe upresis når han hevder at historiefaget overlot muntlige minner til andre kulturfag. Det kan være like rett at såkalte andre kulturfag forstod minnenes dybde og kraft lenge før historiefaget. Med Asbjørnsen og Moes innsamlingsarbeid fra første halvdel av 1800-tallet var folkeminneforskningen tidlig del av landets unge vitenskapsfamilie. Det er fint at forfatteren er seg bevisst de ulike fags forhold til minner. Men nettopp denne delen av boka overbeviser ikke.

Tittelen til boka: *Minner som prosess* utdypes i et eget avsnitt der det postuleres at minner alltid er underveis, i prosess. De er verken noe som blir til nå eller bare handler om fortid, de blir til etter hvert, hevder Kaldal. Minner er minner, ingen mer egentlig eller autentisk enn andre, hevder han. Om det er så selvfølgelig, hvorfor bruker han denne trauste tittelen? Og hva kan minner være annet enn prosess?

Mer fri stiller Kaldal seg i sin lek med kule begreper og lignelser, for eksempel sammenligner han begrepet minner med datamaskinens kapasitet og vesen, han bringer inn begreper som fibre og tråder fra samme teknologiområde og ikke minst sammenligner han minner og selfies. Morsomme språklige påfunn, men kanskje mer glasur enn innhold.

Kaldal har satt av et kapittel til å avdekke hva minner gjør. Og han bringer inn performativbegrepet for å understreke at å fortelle er sosiale handlinger. Videre kommer han i flere av kapitlene inn på minner som kilde til innsikt i underprivilegerte, tause eller maktesløse gruppers liv og historie. Alt dette er viktige påpekninger. Kaldal viser også til viktige diskusjoner som for eksempel minnenes subjektive innhold med henvisning til tekster fra 1979, mens den debatten allerede var vel forankret i folkløstiske miljøer tiår før. Og til det viktige folkløstiske arbeidet der det har vært gjort rede for minners subjektivitet; minner som kilde til å fortolke ideer, verdier og holdninger framfor å søke eksakte sannheter.

Hvem er egentlig boka for? Det kan virke som Kaldal har hatt en ambisjon om å nå alle; studenten, forskeren, amatører, forfattere med flere, og det er en sympatisk ambisjon. Men alle er som kjent ingen. Dette preger teksten. Kaldal gjør en stor innsats for å belyse alle tenkelige temaer knyttet til minner. Han gjør det i hovedsak med gode referanser og med innsikt i feltet. Noen steder glipper det med referansene, for eksempel vises det til utsagn fra tyske hverdagshistorikere uten kildehenvisning. Lesere vil finne og vinne ny innsikt gjennom denne tettskrevne og innholdsrike boka, men forfatteren vil mye og vil nå mange. Kaldal hadde gjort det enklere for seg selv med å bruke egen empiri og gå i dybden på noen av temaene med fokus på en lesgruppe: gjerne historiestudenten.